

В този брой
представяме

България

Партньори

Бизнес училище на
Университета Кингстън
(Великобритания)

Университет на Зиген
(Германия)

Академия по
мениджмънт
(Полша)

Училище по икономика
и бизнес администрация
в Турку (Финландия)

Институт за развитие
на предприемачеството
(България)

Талински технологичен
университет (Естония)

Университет на Маке-
дония за икономически
и обществени науки
(Гърция)

Финансиран от ГД
"Изследвания" на
Европейската комисия,
6-та рамкова програма

Кратък преглед на проектните дейности

Проектът "Трансгранично сътрудничество и развитие на предприемачество" отбеляза една година от своя старт. По-голяма част от първата година бе посветена на провеждането на един обширен преглед на литературата (публикуван на уебсайта на проекта) и на разработването на инструментите за събиране на данни.

Емпиричният етап от проекта започна през февруари т.г. със серия от срещи с експерти, организирани в районите за проучване.

Целите на тези срещи бяха:

- да се представи проектът на регионалните заинтересовани лица във всеки район за изследване, да се демонстрират потенциалните ползи от изследването за местните власти, предприятия, бизнес сдружения, организации за подкрепа на бизнеса и др.;
- да се насърчи участието на местните заинтересовани лица и институции в проекта;
- да се идентифицират ключовите експерти, с които да се проведат интервюта;
- да се придобие начална представа за потенциала

за трансгранично сътрудничество в регионите в контекста на разширяването на ЕС и да се идентифицират съществуващи и/или латентни кластери и мрежи.

Хронологически срещите с експерти бяха проведени в следния ред:

24 януари – Марктредвиц, Хохфранкен, Германия

19 февруари – Гьорлиц, Германия

27 февруари – Бяла Подласка, Полша

7 март – Згоржелец, Полша

15 март – южна Естония

27 март – североизточна Естония

27 март – Петрич, България

28 март – Кюстендил, България

30 март – Иматра, Финландия

14 май – Торнио, Финландия

Във всяка експертна среща участваха експерти от различни организации свързани с трансгранично сътрудничество и/или развитие на предприемачеството в региона. Например,

- в срещата в Марктредвиц участваха представители на агенции за развитие на бизнеса като Занаятчийската

камара за Горна Франкония и Ойрегио Егренис;

- срещата в Гьорлиц— представители на Дрезденската ТПП, администрацията на Гьорлиц— Център за саксонско-полско икономическо сътрудничество, Областно занаятчийство Гьорлиц-Долна Силезия, Е Те Бе и Еврорегион Ниса;

- в Полша, в първата среща участваха представители на местните власти— администрацията на Бяла Подласка и Бялски район, членове на Бял-скоподлаското сдружение за регионално развитие а също и полски и белоруски предприемачи. Във втората среща бяха представени градската управа на Згоржелец, Долнославския маршалски офис и асоциации на предприемачи от региона;

- в срещите в двата изследвани района в България взеха участие широк спектър от заинтересовани лица— представителите на общинските власти на Петрич и Кюстендил, секретари на регионалните филиали на БТПП, представители на стопански сдружения и НПО.

(продължава на стр. 2)

(Continued from page 1)

- във Финландия, както и в други изследвани райони активни участници бяха и представители от съседните страни, един аспект, който бихме желали да насърчим.

Срещите с експерти доведоха до нараснало взаимно разбиране и съгласие относно текущите въпроси на трансграничното сътрудничество, както и до формирането на база за последващи срещи и планове за сътрудничество, необходими за успешното изпълнение на проекта. Срещите с експерти, също така, допринесоха за разширяване на местните възгледи за трансграничните проблеми в контекста на ЕС чрез споделяне на известен опит.

Вторият кръг от регионални срещи с експерти е планиран за края на 2007 г., след завършване на емпиричната работа, когато предварителните заключения и препоръки от изследването ще се представят и обсъдят. Към края на юни т.г., регионалните профили за всеки изследван район са почти изготвени, въз основа предимно на материали от вторични източници. Тези профили ще се финализират с резултатите от анализа на информацията, добита чрез изследователски интервюта. Интервютата с ключови експерти са проведени във всеки от 12 изследователски райони и е започнато провеждането на интервюта с представители на бизнеса и индивидуални предприемачи. Планът е емпиричните проучвания да приключат към края на октомври.

Един трансграничен опит: от България към Македония

Кирил Тодоров и Костадин Коларов,
Институт за развитие на предприемачеството, УНСС, София

Този материал представя опита на българския екип от едно посещение в Македония с цел проучване на същността и обхвата на трансграничното сътрудничество и факторите, които го обуславят.

Впечатления от едно изследователско пътуване

Ранна майска утрин. Проправяйки си път към изхода на София в посока югозапад мислено си чертая маршрута, който ни предстои до границата с Република Македония – Перник – един бивш индустриален гигант с вече бездимни комини и жители, работещи предимно в столицата, Радомир – следващият по-малък (отново бивш) индустриален град, идват няколко села, сравнително бавно изкачване на Конявската планина,

спускане към последния, вече неголям, град – Кюстендил, и няколко километра изкачване в подножието на Осоговската планина, където се крие граничният пункт „Гюешево“, наричан от отсрещната страна „Девет Баир“. Почти през цялото време след Радомир пътят изглежда необичайно пуст на фона на красивите поля и възвишения. Разминаваме се с няколко бързащи към столицата автомобили с местни регистрации. Не се разминаваме с камиони или автомобили с македонска регистрация. Обясняваме си го с ранния час – още няма осем. След Кюстен-

дил пътят е идеален, но още по-пуст, което вече ни смущава.

Граничният пункт ни посреща като единствените пътуващи. Причината за липсата на оживление се потвърждава от граничните служители – визовия режим. Часът е девет без четвърт, когато вече сме на „македонска“ територия. Не срещаме никаква езикова бариера при обмяната на парите и поръчката на закуска в заведението. Настроени сме

(продължава на стр. 3)

за нови впечатления и запознанства от предварително планираните срещи с наши колеги в Скопие, с кмета на Велес, няколко местни предприемачи и ръководителите на една голяма група от фирми. Амбицира-

от ляво на дясно: проф. Кирил Тодоров, национален партньор в проекта, Сунчица Змейкоска, представител на македонска НПО, и Аце Коцевски, кмет на гр. Велес

ни сме „очи в очи“ да проверим състоянието и намеренията за трансгранично сътрудничество и предприемачество като една от целите на изследователския проект.

Навсякъде сме посрещнати приятелски и с голям интерес към възможностите за сътрудничество. Като правило деловата атмосфера преминава в неформални разговори, когато има време за това. Опитваме се да сме дипломатични по отношение на съществуващия междудържавен спор за „македонска нация“ и „македонски език“, но не пропускаме да сондираме мненията по тези въпроси, разбирайки сложността на темата. Сблъскваме се с обичайната предпазливост, но и отказ да се заема категорична позиция. Предпочитаме да сме делови и разговаряме за бъдещето и в частност за трансграничното сътрудничество. Оказва се, че повечето от хората, с които разговаряме са посещавали многократно България и я познават не по-зле от собствената си страна. В последните години са започнали да гледат на България като източник на значими възможности, които обаче намаляват поради въведените визи.

Питаме за интересите им към България и отговорите започват с признаването на напредъка в много области в България – икономика, образование, условия за отдих, условия за интеграция с европейската иконо-

мика, и след това конкретизират – установяване на връзка с потенциални бизнес партньори, участие в съвместни проекти, дистрибуция на стоки, образование, достъп до консултантски услуги, и може би натрапващото се желание за многократни визи и евентуално за български международен паспорт. При това, никой не споменава и дума за други бариери освен административните. Сработването, когато се налага не се сблъсква с езикови или културни бариери. Разделяме се със съответните договорености – да работим там, където намерим общ интерес. Последният ден пресичаме почти цялата страна – пътуваме от Битоля обратно към София. Не откриваме особени разлики в пейзажа между двете страни – къщи с червени керемидени покриви, добре обработени, но често малки, парцели земя, обновяващ се автомобилен парк, строежи на нови модерни сгради. Наближаваме българската граница. Пътят постепенно опустява, а след Крива Паланка движение не се забелязва. Километър преди границата достигаме колона от

Крива Паланка (Македония)

ТИР-ове, което ни учудва. По-късно разбираме, че се е натрупала през последните часове, поради проблеми на македонската митница. За щастие не се налага да чакаме и след десетина минути формалности сме отново в България.

В остатъка от пътя си задаваме въпросите: ще намерят ли реализация обсъдените възможности? Доколко близостта ни ще се сблъсква с все още съществуващите формални бариери? И накрая, ще престанем ли да чувстваме границата скоро, така както например, тя не се чувства между страните от Бенелюкс?

(продължава от стр. 3)

Извън впечатленията

След един 45 годишен период на ограничено общуване между двете държави, с настъпването на промените от края на 1989 г. започнаха да отпадат бариерите за пътуване и търговия.

Разпадането на Югославия и свързаните с него локални военни конфликти не позволиха бързо подобряване на трансграничния обмен, но същевременното въведеното ембарго (наричано още югоембарго) се превърна в предпоставка за интензивна законна и незаконна търговия в посока от България към бивша Югославия. Естествено, и като ползи и като негативи от тази търговия бяха засегнати всички погранични райони, в които се намираха граничните пунктове.

Признаването от страна на България на новата независима държава – Република Македония, отношенията между двете страни останаха подозрителни, но с това се постави началото на свобода за общуване на хората от двете страни на границата, въпреки липсата на регулации в отношенията между двете страни до края на 90-те.

По значими промени настъпиха от 1999 г., когато правителствата на двете държави стартираха процес на подписване на редица спогодби, засягащи почти всички аспекти на междудържавните отношения и поставяйки яснота в регулациите за различните видове обмен. С това се създадоха стимули за по-бързо сближаване, изразяващо се най-вече в свободата на хората да пътуват, да извършват стопанска дейност, и не на последно място да се образуват там, където пожелаят. Като естествено развитие България се превърна в притегателен център за много млади хора от Република Македония, а и ускореното икономическо развитие на България и повишеният статут на българския гражданин в международен план накара много македонски граждани да заявят желанието си за придобиване на българско гражданство.

През последните пет години зачестиха пътуванията на граждани от пограничните райони в съседната страна по чисто икономически причини – покупки и продажби на стоки с цел спестявания или печалба от ценовите разлики. Различията в регулациите, митата и данъчните нива са също една предпоставка за установяване на фирми на македонски граждани в Бълга-

рия и на български граждани в Македония, но като цяло тяхната икономическа активност е по-скоро символична.

От две години за стимулиране на културния обмен, както и други неправителствени инициативи бе стартирана европейска програма за трансгранично сътрудничество, която въпреки скромния предвиден бюджет успя да срещне неправителствените организации от двете страни на границите.

Привидно нормализиращите се отношения след приемането на България за член на Европейския съюз са подложени на сериозно изпитание, тъй като от 1 януари 2007 г. едностранно бе въведен визов режим за гражданите на Република Македония. В резултат на визовия режим потокът от пътуващите в България македонски граждани намаля над шест пъти, а с това се засегна и местната търговия в пограничните региони. Ефектът от визовия режим засегна и образователните се в български университети македонски граждани. Много македонски фирми и досега (пет месеца след визовия режим) са все още възпрепятствани в своите бизнес посещения.

На този фон като естествена реакция се забеляза и известно отслабване на интереса на македонския бизнес към възможностите на българския пазар, съпоставяйки го с пазарите на бившите югославски републики, където бариерите за навлизане са по-малки.

Едно със сигурност не може да се отрече – позитивното отношение на българските власти към Република Македония. Постигнатите спогодби предполагат и скорошна промяна във визовия режим. Но до разрешаването на този въпрос думата имат българските фирми и институции – доколкото те са заинтересовани от задълбочаване на сътрудничеството на организационно, а оттам и на индивидуално ниво. Предпоставките за подобно сътрудничество са налице – общата част от историята, липсата на езикова бариера, идентичната култура, сравнително близкото ниво на икономическо развитие и жизнен стандарт.

За връзка с
координатора
на проекта

Professor David
Smallbone
Kingston University
Business School
Kingston Hill
Kingston Upon Thames
Surrey
United Kingdom
KT2 7LB

E-mail:
D.Smallbone@kingston.ac.uk

www.crossbordercoop.net

Партньори в проекта

За връзки с партньорите в проекта

Kingston University Business School (Великобритания)

Professor David Smallbone

E-mail: D.Smallbone@kingston.net

<http://business.kingston.ac.uk>

Lehrstuhl PRO KMU, University of Siegen (Германия)

Professor Dr. Friederike Welter

E-mail: welter@uni-siegen.de

<http://www.prokmu.de>

Academy of Management, Institute EEDRI, Lodz (Полша)

Professor Dr. Anna Rogut

E-mail: rogut@uni.lodz.pl

<http://www.eedri.pl>

**Turku School of Economics and Business Administration
(Финландия)**

Professor Kari Liuhto

E-mail: Kari.Liuhto@tukkk.fi

<http://www.tukkk.fi>

**Институт за развитие на предприемачеството
при Университет за национално и световно стопанство**

проф. д.ик.н. Кирил Тодоров

E-mail: ktodorov@unwe.acad.bg

<http://www.edinst.org>

**Department of Business Administration,
Tallinn University of Technology (Estonia)**

Professor Urve Venesaar

E-mail: venesaar@tv.ttu.ee

<http://majandus.ttu.ee>

**University of Macedonia of Economics and Social Science
(Greece)**

Professor Lois Labrianidis

E-mail: loisl@uom.gr

<http://afroditi.uom.gr/rdpru>